

Sosiaalitieteiden näyttökokeen (Sosiaalipsykologia, sosiologia ja yhteiskuntapolitiikka (kurssivalinnan näyttökoe) arviointiperusteet 2024

Lue huolellisesti kaikki ohjeet läpi

- Tarkista, että saamassasi koenipussa on kansilehden ja ohjesivujen (sivut 1–2) lisäksi:
 - aineisto-osio **Aineisto 1 on poistettu tekijänoikeudellisista syistä.**
 - kysymys- ja vastausosio
 - ☞ yksi ruutupaperiarkki omia muistiinpanoja varten
- Vastaa tehtäviin ytimekkäästi ja koekirjallisuuden ja/tai aineiston mukaisesti.
- Kirjoita vastauksesi
 - suomeksi. Sinun on vastattava tehtäviin kielellä, jolla sait tehtävät. Muilla kielillä kirjoitettuja vastauksia ei huomioida arvostelussa.
 - Kirjoita / merkitse kukin vastaus sille varattuun tilaan. Merkintöjä, jotka ovat vastaukselle varatun tilan ulkopuolella, ei huomioida.
 - lyijykynällä ja selvällä käsialalla. Arvostelija tulkitsee tulkinnanvaraiset merkinnät vähiten pisteitä tuottavan vaihtoehdon mukaisesti.
- Älä kirjoita vaihtoehtoisia vastauksia. Jos kirjoitat vaihtoehtoisia vastauksia, arvostelussa huomioidaan vain vastaus, josta saat vähiten pisteitä.
- Voit luonnostella vastauksiasi ruutupaperille. Ruutupaperille tekemiäsi merkintöjä ei huomioida arvostelussa. Olet saanut yhden arkin ruutupaperia. Voit tarvittaessa pyytää lisää ruutupaperia valvojalta.
- Pidä koemateriaalisi niin, että lähelläsi istuvat hakijat eivät pysty katsomaan vastauksiasi ja merkintöjasi. Säilytä valmiit vastaukset konseptiarkin sisällä.

Pisteyttäminen

Kokeessa on 2 osaa. Voit saada 0–18 pistettä kummastakin osasta. Sinun on mahdollista tulla hyväksytyksi vain, jos saat koko kokeesta vähintään 18 pistettä. Osien pisteet lasketaan yhteen. Opiskelijoiksi valitaan näyttökokeesta parhaat pisteet saaneet hakijat.

Kun aiot palauttaa koepaperit

Muista kirjoittaa nimesi ja henkilötunnuksesi koepaperinipun kansilehdelle ja kaikkiin vastauspapereihin. Ota mukaan kaikki tavarat istumapaikaltasi, kun lähdet palauttamaan koepapereita. Todista henkilöllisyytesi, kun palautat kokeen. Tarvittaessa saat kokeen valvojalta erillisen todistuksen valintakokeeseen osallistumisesta.

Aineisto 2) Osan 2 tehtävä 2.2. perustuu seuraavaan aineistoon (ja kurssimateriaaliin):

Aineisto on kooste Yliopistojen opiskelijavalintoja kehittämässä -hankkeen sivuston materiaaleista. Sivuston osoite on <https://blogs.helsinki.fi/valintahanke> ja aineisto on koostettu sen alisivuilta.

Yliopistojen opiskelijavalintojen kehittämishanke on aloitettu keväällä 2022 Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifin koulutusvararehtoreiden aloitteesta. Hankkeessa ovat mukana kaikki Suomen yliopistot ja sitä tukee myös opetus- ja kulttuuriministeriö. Hanke kestää vuoden 2025 loppuun asti. Hankkeen tarkoituksena on kehittää sekä todistusvalintaa että valintakoevalintaa tutkittuun tietoon perustuen ja yhteistyössä koulutusalojen ja sidosryhmien kanssa. Hankkeen tavoitteena on kehittää yliopistojen opiskelijavalintoja selkeämmiksi ja vähemmän kuormittaviksi niin hakijoiden kuin yliopistojen kannalta. Todistusvalintaa ja valintakoevalintaa kehitetään kokonaisuutena. Kehittämistyö perustuu tutkimuksiin, joilla selvitetään mm. nykyisten opiskelijavalintojen vaikutuksia lukiolaisten valintoihin ja valintakokeiden kykyä mitata yliopisto-opinnoissa tarvittavia ominaisuuksia. Kehittämistyötä tehdään koulutusalojen ja sidosryhmien kanssa keskustellen.

Todistusvalinnan osalta tavoitteena oli päivittää todistusvalinnan pisteytysmallia. Uusi pisteytys otetaan käyttöön vuoden 2026 opiskelijavalinnoissa. Muutoksista on tiedotettu vuoden 2023 aikana. Todistusvalinnan pisteytystä kehitettiin ja valintakokeita kehitetään tutkimustietoon perustuen ja koulutusalojen ja sidosryhmien kesken keskustellen. Nykyisen opiskelijavalinnan vaikutukset ja kehittämistarpeet selvitetään. Kehitystyössä huomioidaan myös se, että koko korkeakoulusektorin opiskelijavalintojen kehitys kulkee samaan suuntaan. Valintakokeen tehtävää kirkastetaan ja todistusvalinnan pisteytysmallia päivitetään siten, että se jättää enemmän tilaa lukiolaisen omille kiinnostuksen kohteille.

Valintakoevalinnan osalta tavoitteena on vähentää valintakokeita siten, että yhdellä kokeella voi jatkossa hakea entistä useammalle alalle ja entistä useampaan yliopistoon. Samalla valintakokeita kehitetään sisällöllisesti. Uudet valintakokeet otetaan käyttöön vuoden 2025 opiskelijavalinnoissa. Tämänhetkisen suunnitelman mukaisen 9 valintakokeen mallin järjestettävät kokeet ovat:

Valintakoe	Koulutusohjelmat/alat
A	Fysiikka, kemia, matemaattiset tieteet, matematiikan, fysiikan, kemian ja tietojenkäsittelytieteen opettajakoulutukset, nanotiede, informaatioverkostot, tekniikka, tietojenkäsittelytiede
B	Biokemia, biolääketiede, farmasia, lääketieteelliset alat, ravitsemustiede
C	Biologia, elintarviketieteet, geotieteet, maantiede, maataloustieteet, metsätieteet, ympäristötieteet
D	Logopedia, psykologia, terveystieteet, liikuntabiologia, valmennustiede
E	Kasvatustieteet, liikuntapedagogiikka
F	Kauppätieteet, taloustieteet, tietojärjestelmätiede, ympäristö- ja elintarviketalous
G	Hallintotieteet, oikeustieteet, sosiaalitieteet , viestintätieteet, yhteiskuntatieteet
H	Filosofia, historia, kulttuurien tutkimus, taiteiden tutkimus, teologia
I	Kirjallisuustieteet, kotimaiset kielet ja vieraat kielet

Valintakoeysteistyötä lisäämällä ja valintakokeita kehittämällä ja digitalisoimalla pyritään myös siihen, että jatkossa todistusvalinnalla hyväksyttävien ei tarvitse valmistautua lainkaan valintakokeisiin.

Tavoitteena on keventää opiskelijavalinnan aikataulua siten, että valintakokeita on vähemmän, niitä ei järjestetä päällekkäin ja todistusvalinnan tulokset julkaistaan selvästi ennen valintakokeita, jolloin todistusvalinnalla valittavien ei tarvitse valmistautua valintakokeeseen. Opiskelijavalintajärjestelmä selkiytyy. Yliopistot saavat aiempaa kevyemmällä prosessilla vähintään yhtä hyviä opiskelijoita kuin tähän asti.

OSA 1: Pelkästään kurssin materiaaleihin perustuvat tehtävät (0-18p)

Osassa 1 on yksi lyhyitä vastauksia edellyttävä kysymyssarja (9p) ja yksi esseetehtävä (9p). Tehtävät perustuvat valintakurssin materiaaleihin.

Tehtävä 1. Lyhyet vastaukset

Vastaa kaikkiin alla oleviin kysymyksiin materiaalien perusteella. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota kurssin materiaalien hallintaan. Tehtävät koskevat Terapiakulttuuri-viikon materiaaleja, erityisesti seuraavia:

Brunila, K. & Harni, E., & Saari, A. & Ylöstalo, H. (2021). Terapeuttisen vallan käsitteellisiä näkökulmia ja historiallisia kehityskulkuja. Teoksessa Brunila ym. (toim.) Terapeuttinen valta. Onnellisuuden ja hyvinvoinnin jännitteitä 2000-luvun Suomessa. Vastapaino.

Bergroth, H. & Perheentupa, I. (2020). Sosiologia valokeilassa: Terapeuttinen kulttuuri taipuu moneksi – haastattelussa sosiologi Daniel Nehring. Ilmiö – Sosiologinen media kaikille.

Yle (2020). Self-help opastaa kohti "parasta versiota". Ihminen huippuvireessä -podcast.

Tehtävä 1.1. Miten Suvi Salmenniemi kuvaa pohjoisamerikkalaisen ja suomalaisen self-help-kulttuurin eroja ja yhtäläisyyksiä (Yle 2020, Ihminen huippuvireessä -podcast)? (3p)

Tehtävässä vaadittiin nostamaan esille sekä eroja että yhtäläisyyksiä aineiston perusteella. Sekä eroista että yhtäläisyyksistä oli mahdollista saada 0, 1 tai 2 pistettä siten, että täyteen 3 pisteeseen vaadittiin kattava kuvaus vähintään joko eroista tai yhtäläisyyksistä.

Keskeisiä yhtäläisyyksiä ja eroja materiaalissa olivat:

Yhtäläisyyksiä (1-2 pistettä):

Taustalla samanlaisia yhteiskunnallisia muutoksia kuten epävarmuuden lisääntyminen työmarkkinoilla ja/tai muuten arjessa ja elämässä... (1 p) ...ja yksilöllistymiskehitys... (1 p) ...eli yhtäältä ihmiset haluavat tulla kohdelluksi yksilöinä ja toisaalta ihmisiltä edellytetään yksilöllistä vastuunkantoa terveydestä ja hyvinvoinnista (1 p).

Eroja (1-2 pistettä):

Yhdysvalloissa yksilöllistymiskehitys / yksilön vastuuttaminen on voimakkaampaa kuin Suomessa ja/tai Yhdysvallat on individualistisempi yhteiskunta (1 p). Suomessa hyvinvointivaltion konteksti ja merkitys edelleen tärkeä(mpi) / Suomessa ihmiset ajattelevat enemmän että tarvitaan myös yhteiskunnallisen tason muutoksia ja/tai vastuunkantoa self-helpin ja yksilön kehittämisen lisäksi (1 p).

Tehtävä 1.2. Mitä tarkoitetaan dehospitalisaatiolla, ja miten dehospitalisaatiota on ilmiönä kritisoitu? (Brunila ym.) (3p)

Tehtävässä annettiin yksi piste käsitteen keskeisestä määritelmästä, yksi piste kritiikin keskeisestä sisällöstä, ja yksi piste määritelmää tarkentavasta huomiosta, jossa pisteeseen riitti yhden tekijän nostaminen esiin vastauksessa.

Määritelmä: Dehospitalisaatio (tai deinstitutionalisaatio) viittaa psykiatrisen sairaalahoidon/laitoshoidon vähentämiseen mielenterveytystyössä (tai pyrkimykseen vähentää psykiatriasta sairaalahoitoa/laitoshoitoa) (1 p)

Kritiikki: Vaikeuttanut vakavia mielenterveyden häiriöitä sairastavien ihmisten avunsaantia (1 p)

Täydentävät huomiot:

- Laitoshoidon tilalle avohoitoa, elämän- ja arjenhallintataitojen kehittämistä ja/tai psyykenlääkkeitä
- Taustalla laitoshoidon kritisoiminen tehottomuudesta ja/tai epäinhimillisyydestä ja muiden vaihtoehtojen (erit. avohoidon mutta myös lääkkeiden) pitäminen humanimpana ja inhimillisempänä
- Tausta angloamerikkalaisessa kulttuurissa/liikkeessä/keskustelussa/politiikassa
- Suomessa 1960-, 1970- ja/tai 1980-luvuilta alkaen
- Dehospitalisaatio siirsi huomiota sairaista yksilöistä koko väestön hyvinvoinnin turvaamiseen
- Dehospitalisaatio yksi on tapa, jolla terapeuttilinen valta on levinnyt kansainvälisesti ja Suomessa

Tehtävä 1.3. Self-helppiä on kuvattu yhtäältä ”kansan oopiumiksi”, toisaalta vastarinnan välineeksi. Mitä kuvauksella tarkoitetaan? (Bergroth ja Perheentupa 2020) (3p)

Tehtävässä tuli kuvata sekä kansan oopium että vastarinnan väline. Kummastakin oli mahdollista saada 0, 1 tai 2 pistettä siten, että täyteen 3 pisteeseen vaadittiin kattava kuvaus vähintään joko kansan oopiumista tai vastarinnan välineestä.

Määritelmien keskeiset osat olivat:

- Kansan oopiumia: self-help kääntää rakenteelliset ongelmat yksilöllisiksi ongelmiksi / siirtää ihmisten huomiota yhteiskunnasta yksilöihin ja/tai itseensä / tekee ihmisistä passiivisia suhteessa yhteiskunnallisiin ja poliittisiin muutostarpeisiin ja -vaatimuksiin (1-2 p)
- Vastarinnan väline: voi tarjota yksilöille uusia sanastoja puhua pahoinvoinnista, hyvinvoinnista, mielenterveydestä ja niin edelleen, mikä voi edesauttaa myös yhteiskunnallisten tai rakenteellisten ongelmien paikantamista / ja self-help voi saada myös kollektiivisia, sosiaalisia ja karnevalistisiakin ilmenemismuotoja (1-2 p)

Tehtävä 2. Essee digitalisaatiosta (9p)

Kurssimateriaaleissa Karoliina Snellin, Heta Tarkkalan ja Aaro Tupaselan artikkelissa "A solidarity paradox – welfare state data in global health data economy" sekä Inka Laisin blogissa "Syöpäpotilaan digisovellus kysyy vointia ja kerää yritykselle rahanarvoista tietoa" käsitellään eri näkökulmista kansalaisten terveyttä, sairauksia ja niiden hoitoa koskevan digitaalisen tiedon tuottamista ja käyttöä Suomessa.

Tämä tehtävä perustuu edellä mainittuihin oppimateriaaleihin. Kirjoita essee, jossa 1) Nimeät neljä eri tahoa, jotka osallistuvat kansalaisten terveyttä, sairauksia ja niiden hoitoa koskevan digitaalisen tiedon tuottamiseen ja käyttöön, ja 2) Analysoit erikseen kunkin nimeämäsi tahon osalta, miten se osallistuu tiedon tuottamiseen ja odottaa hyötyvänsä siitä. Pohdi myös käsittelemiesi näkökulmien suhdetta toisiinsa.

Kirjoita selkeästi käyttäen oikeakielisiä kokonaisia virkkeitä, ei luetteloita. Esseissä ei tarvitse käyttää lähdeviitteitä.

Esseetehtävien arvioinnissa kiinnitetään huomiota asiakokonaisuuksien hahmottamiseen, kurssilla opitun tiedon käyttämiseen ja soveltamiseen, käsitteelliseen täsmällisyyteen ja kykyyn tiivistää olennainen tieto. Arvioinnissa huomioidaan myös tekstin hyvä jäsentely, selkeys ja oikeakielisyys.

Arviointikriteerit:

- 1. Arviointikriteeri: Neljän digitaalisen tiedon tuottamiseen ja käyttöön osallistuvan tahon nimeäminen (potilaat, terveydenhuollon instituutiot, terveydenhuollon ammattilaiset, teknologiateollisuus, valtionhallinto, lääketieteellinen tutkimus) (0-2 p)**

0p: Ei nimetty lainkaan oikeita tahoja

1p: Nimetty oikein 1-3 tahoja

2p: Nimetty oikein neljä tahoja

- 2. Arviointikriteeri: Analysoi erikseen kunkin nimeämäsi tahon osalta, miten se osallistuu tiedon tuottamiseen ja odottaa hyötyvänsä siitä. Pohdi myös käsittelemiesi näkökulmien suhdetta toisiinsa. (0-4 p)**

0p: Ei analyysiä.

1p: Analysoidaan ja/tai pohditaan vain yhden tahon näkökulmaa, tai analyysi on muuten kokonaisuudessaan todella niukka.

2p: Analysoidaan kahden, kolmen tai neljän tahon näkökulmaa, mutta analyysi on melko suppeaa, kevyesti perusteltua ja/tai epäjohdonmukaista. Analyysi voi olla myös väärin kohdennettu tai sisältää useita ja/tai huomattavia virheitä.

3p: Analysoidaan kahden, kolmen tai neljän tahon intressejä, mutta analyysi on pääosin syvällistä, johdonmukaista ja perusteltu hyvin. Analyysi jää kuitenkin osittain pinnalliseksi tai puutteelliseksi. Se voi myös sisältää vähäisiä virheitä.

4p: Analysoidaan neljän tahon intressejä monipuolisesti ja oivaltavasti. Analyysi on syvällistä, johdonmukaista ja perusteltu erinomaisesti.

3. Arviointikriteeri: Tekstin jäsentely, selkeys ja oikeakielisyyys (0-3 p)

0p: Selkeitä, isoja puutteita

1p: Tyydyttävä

2p: Hyvä

3p: Erinomainen

Tehtävä 2.1. Essee nuorisorikollisuudesta (9p)

Heikki Ranta: Miltä nuorisorikollisuus näyttää isossa kuvassa? Blogikirjoitus, Uusi Suomi.

Aineisto on poistettu tekijänoikeudellisista syistä.

Koemateriaalissa jaetun Heikki Rannan kirjoituksen pohjalta (aineisto 1) ja kurssimateriaalia hyödyntäen kirjoita lyhyt essee, jossa esittelet nuorisorikollisuutta Suomessa tilastojen valossa, ja pohdit sitten median roolia ilmiöstä keskusteltaessa. Tuo vastauksessasi esille miksi median roolia nuorisorikollisuuskeskustelussa on tärkeä tarkastella. Eli:

1. Alusta lyhyesti nuorisorikollisuudesta Suomessa Rannan kirjoitukseen nostettujen tilastotietojen valossa.
2. Miten nuorisorikollisuus esitetään mediassa? Miksi median roolia on tärkeää tarkastella?

Kirjoita selkeästi käyttäen oikeakielisiä kokonaisia virkkeitä, ei luetteloita. Esseissä ei tarvitse käyttää lähdeviitteitä.

Essee tehtävien arvioinnissa kiinnitetään huomiota asiakokonaisuuksien hahmottamiseen, kurssilla opitun tiedon käyttämiseen ja soveltamiseen, käsitteelliseen täsmällisyyteen ja kykyyn tiivistää olennainen tieto. Arvioinnissa huomioidaan myös tekstin hyvä jäsentely, selkeys ja oikeakielisyyys.

Arviointikriteerit:

1. Jaetusta materiaalista olennaisen tiivistäminen (0-2p):

0p: Vastauksessa ei esitellä nuorisoriikollisuutta tilastojen valossa tai se jää puutteelliseksi, tai käsittely on kauttaaltaan virheellistä

1p: Vastauksessa on esitelty nuorisoriikollisuutta tilastojen valossa selkeästi ja tiiviisti, pääosin olennaiseen keskittyen, pieniä väärinymmärryksiä voi esiintyä

2p: Vastauksessa on esitelty nuorisoriikollisuutta tilastojen valossa erityisen selkeästi ja tiiviisti, olennaiseen keskittyen, käsittelyssä ei ole virheitä

2. Kurssimateriaaliin pohjautuva pohdinta (0-4p)

0p: Vastaus ei keskity olennaiseen tai ei liity kurssin materiaaleihin tai on kauttaaltaan virheellinen

1p: Oma vastaus on perusteltu, mutta hyödyntää kurssin materiaaleja vain ohuesti tai kuvaus on vaikeasti ymmärrettävä tai sisältää virheitä.

2p: Oma vastaus on perusteltu hyvin. Hyvissä perusteluissa median rooli on kuvattu ymmärrettävästi ja tiivisti materiaaleja hyödyntäen ja olennaiseen keskittyen. Vastauksessa on selkeästi löydetty jokin näkökulma median rooliin. Pieniä väärinymmärryksiä voi esiintyä.

3p: Oma vastaus on perusteltu kiitettävästi. Kiitettävissä perusteluissa täyttyvät hyvän perustelun piirteet. Lisäksi median rooli on kuvattu selkeästi ja monipuolisesti. Käsittely on virheetöntä.

4p: Oma esimerkki on perusteltu erinomaisesti. Erinomaisissa perusteluissa täyttyvät hyvän perustelun piirteet. Lisäksi median rooli on kuvattu erityisen selkeästi, monipuolisesti ja oivaltavasti.

3. Tekstin jäsentely, selkeys ja oikeakielisyys (0-3 p):

0p: Selkeitä, isoja puutteita

1p: Hyvä

2p: Kiitettävä

3p: Erinomainen

Erinomainen teksti on selkeä ja sujuva. Rakenteeseen on panostettu ja kirjoittaja osaa esittää asiansa tiiviisti.

Tehtävä 2.2. Essee sosiaalitieteiden valintajärjestelyjen uudistuksesta (9p)

Kurssi aloitettiin ja lopetettiin Marko Salosen Sosiaalitieteellisen ajattelun kartta -videoon.

Aineistossa 2 kuvataan suunnitteilla olevaa yliopistojen valintakokeiden uudistusta, joka siis korvaa tulevaisuudessa valintakurssin. Sinun tehtäväsi on esittää sosiaalitieteiden hakijan näkemys uudistuksesta – kirjoita essee, jossa esität perustellun näkemyksen ehdotetusta uudistuksesta. Pohdi Sosiaalitieteellisen ajattelun kartta -videoon nojaten sitä, minkälaisia asioita sosiaalitieteisiin hakevan tulee osata. Pohdi ehdotetun 9 valintakokeen mallin ja erityisesti kokeen, jonka osana sosiaalitieteet ovat, suhdetta tähän osaamiseen.

Kirjoita selkeästi käyttäen oikeakielisiä kokonaisia virkkeitä, ei luetteloita. Esseissä ei tarvitse käyttää lähdeviitteitä.

Esseetehtävien arvioinnissa kiinnitetään huomiota asiakokonaisuuksien hahmottamiseen, kurssilla opitun tiedon käyttämiseen ja soveltamiseen, käsitteelliseen täsmällisyyteen ja kykyyn tiivistää olennainen tieto. Arvioinnissa huomioidaan myös tekstin hyvä jäsentely, selkeys ja oikeakielisyys.

Arviointikriteerit:

1. Kurssimateriaalin hyödyntäminen (0-2p):

0p: Vastauksessa ei nosteta esille mitään sosiaalitieteellisen ajattelun tai jaottelun kuvausta kurssimateriaaleista.

1p: Vastauksessa nostetaan esille jokin sosiaalitieteellisen ajattelun tai jaottelun kuvaus kurssimateriaaleista, mutta epäselvästi tai puutteellisesti

2p: Vastauksessa nostetaan esille jokin sosiaalitieteellisen ajattelun tai jaottelun kuvaus kurssimateriaaleista

2. Kurssimateriaaliin pohjautuva pohdinta (0-4p)

0p: Vastauksessa ei ole tehtävänannon mukaista pohdintaa.

1p: Vastauksessa on pohdintaa, mutta sen perustelut ovat epäselviä.

2p: Vastauksessa on selkeä pohdinta. Oma vastaus on perusteltu hyvin.

3p: Vastauksessa on selkeä pohdinta. Oma vastaus on perusteltu kiitettävästi.

4p: Vastauksessa on selkeä pohdinta. Oma esimerkki on perusteltu erinomaisesti.

3. Tekstin jäsentely, selkeys ja oikeakielisyys (0-3 p):

0p: Selkeitä, isoja puutteita

1p: Hyvä

2p: Kiitettävä

3p: Erinomainen